

Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Mutluluk Düzeylerinin İncelenmesi

Investigation of Physical Education and Sport Lesson Happiness Levels of Secondary School Students

Mehmet Akif Yücekaya

İnönü Üniversitesi, Malatya, Türkiye, ORCID: 0000-0003-3853-5660

Öz

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik mutluluk düzeylerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Uğraş ve Serbes (2019) tarafından geliştirilen Beden Eğitimi Dersi Mutluluk Düzeyi Ölçeği (BEDMDÖ) kullanılmıştır. Ölçek tek boyutlu ve 9 maddeden oluşmaktadır. Araştırma deseni olarak betimsel tarama kullanılmıştır. Çalışmada araştırma grubunu Adıyaman il merkezinde ortaokulda 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda okuyan 418 öğrenci oluşturmaktadır. Veri analizlerinde Independent Samples T-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin beden eğitimi dersi mutluluk düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Cinsiyet değişkenine göre, beden eğitimi dersi mutluluk düzeylerinde erkek öğrenciler lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Lisanslı spor yapma değişkenine göre, lisanslı spor yapan öğrencilerin, lisanslı spor yapmayan öğrencilere göre beden eğitimi dersi mutluluk düzeylerinin yüksek olduğu ve lisanslı spor yapan öğrenciler lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Sınıf değişkenine göre, 5, 6, ve 7. sınıfta okuyan öğrencilerin, 8. sınıfta okuyan öğrencilere göre beden eğitimi dersi mutluluk düzeylerinin yüksek olduğu ve 5, 6. ve 7. sınıfta okuyan öğrenciler lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi mutluluk düzeylerinin yüksek olduğu, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre beden eğitimi ve spor dersinde daha mutlu olduğu, lisanslı spor yapmanın beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeyini arttırdığı ve özellikle 8. sınıfta öğrencilerin beden eğitimi dersi mutluluk düzeylerinde düşüş olduğu tespit edilmiştir.

Abstract

In this study, it is aimed to examine the happiness levels of secondary school students towards physical education and sports lesson. The Physical Education Lesson Happiness Level Scale (PELHLS), which was developed by Uğraş and Serbes (2019), has been used. The scale is one dimensional and it consists of 9 matters. Descriptive scanning method from general scanning model has been used. The study group consists of 418 students studying in the 5th, 6th, 7th and 8th grades at the secondary school in the city centre of Adıyaman. Independent Samples T-Test and One Way Variance Analysis (ANOVA) have been used in data analysis. According to the findings of the research, it has been stated that the happiness levels of the students in physical education class is high. According to the gender variable, it was determined that there is a significant difference in favour of male students in physical education lesson happiness levels. According to the variable of doing licensed sports, it is determined that students who do licensed sports have higher levels of happiness in physical education lessons than those who do not do licensed sports and there is a significant difference in favour of students who do licensed sports. According to the class variable, it has been determined that the students studying in the 5th, 6th and 7th grades have higher levels of happiness in physical education lessons than the students studying in the 8th grade and there is a significant difference in favour of the students studying in the 5th, 6th and 7th grades. As a result of the research, it is determined that physical education lesson happiness levels of middle school students are high, boy students are happier than girl students in physical education and sport lessons, and doing licensed sports increases the physical education and sports lesson happiness level. Especially in the 8th grade, it is stated that there is a drop in the physical education lesson happiness levels students.

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi:
29 Mayıs 2020

Düzeltilme
tarihi:

10 Haziran
2020

Kabul tarihi:
20 Haziran
2020

Anahtar Kelimeler:

Beden Eğitimi
Dersi
Ortaokul
Öğrencileri
Mutluluk
Düzeyleri

Article history:

Received:
29 May 2020

Adjustment:
10 June 2020

Accepted:
20 June 2020

Keywords:

Physical
education
Secondary
school
students
Happiness
levels

GİRİŞ

Beden eğitimi, öğrencilerin pozitif spor tecrübelerinden faydalanmasını sağlar. İyi tasarlanmış bir beden eğitimi dersinde spor, fiziksel aktivite için sosyal bir araçtır ve öğrencinin başarısını psikomotor, bilişsel ve duyuşsal alanda güçlendirir (Carpenter, 2010). Mosston ve Asworth (2004) beden eğitimi dersinin öğrencilerin hayatında önemli bir yere sahip olduğunu belirtmiştir. Beden eğitimi ve spor; çok yönlü yapısı ile öğrencileri ahlaki ve sosyal sorunlara hazırlaması, öğrencilerin sorumluluk alabilmesinin sağlanması, öğrencilerde dürüst oyun fikrinin geliştirilmesi, öğrencilerin sportif mücadeleyi öğrenmesi, stresle başa çıkabilmesi, sosyal davranışlarını geliştirmesi, öğrencilere yaşam için gerekli değerlerin verilmesinde, öğrencilerin mutluluk düzeylerini arttırmada, öğrencilerin iyi insanlar ve toplumun saygın üyeleri olmaları için ihtiyaç duydukları nitelikleri arttırmada, kısacası bireyi ve toplumu eğitmede eğitimin amaçlarına katkıda bulunan önemli bir role sahiptir (Wuest ve Bucher 1999; Drewe, 2000; Laker, 2001; Hergüner, Arslan ve Dünder, 2002; Hellison, 2003; Bailey, 2006; Pringle, 2010; Uğraş ve Serbes, 2019). Beden eğitimi, fiziksel etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin büyüme ve gelişimlerine de katkı sunan eğitimin tamamlayıcı bir unsurudur (Darst ve Pangrazi, 2009). Aynı zamanda öğrencilerin fiziksel aktivite hakkında bilgi edinmesi ve fiziksel aktivitede bulunmasına imkan sağlayan tek derstir (Kohl ve Cook, 2013). Düzenli fiziksel aktivitelerin de sağlık üzerinde olumlu etkileri vardır (Sallis ve Patrick, 1994; McKenzie, Marshall, Sallis ve Conway, 2000; Strong vd., 2005; Fairclough, Hilland, Stratton ve Ridgers, 2012). Bununla beraber beden eğitiminin bir karakter eğitimi olduğu (Honeybourne, Hill ve Moors, 2004) ve sosyal deneyim ve gelişimin beden eğitimi ve spor yoluyla gerçekleşebildiği belirtilmektedir (Laker, 2000; Davidson ve Moran-Miller, 2005).

Beden eğitimi ve spora olan ilgi ve tutumun akademik başarı motivasyonunu artırdığı (Akandere, Özyalvaç ve Duman, 2010), öğrencilerin okula ait olma duygusunu artırdığı (Uğraş ve Özen, 2020) ve öğrencilerin de beden eğitimine karşı olumlu tutuma sahip olduğu görülmektedir (Şişko ve Demirhan, 2002; Koca ve Aşçı, 2004; Rikard ve Banville, 2006; Güllü ve Güçlü, 2009). Öğrencilerin beden eğitimi dersine karşı tutumunun pozitif olması da ders içerisinde yapılacak etkinliklerin daha verimli olmasına ve dersin genel ve özel amaçlarına ulaşmasını kolaylaştırmaktadır (Silverman ve Scrabis, 2004). İnsanın hayattan keyif alması, sağlıklı bir hayat sürmesi, kendini iyi hissetmesi, doyma, ısınma, sevmek sevilme, huzurlu aile ortamı, özgürlük, yaşadığı anın tadını çıkarmak mutluluk olarak tanımlanmaktadır. Mutlu insanın içten gülüşü, neşesi ve hareketli bir yaşamı vardır (Gökdemir-Dumludağ, 2011). Mutluluk hayatın tam da merkezidir. Ahlakın, hazzın ve her şeyin orta noktasında bulunmaktır. Erdemli, güzel bir hayatı öngörmektir (Kırbıyık, 2012). Psikoloji biliminde öznel iyi oluş olarak açıklanan mutluluk kavramı (Boysan, 2012), ruh sağlığının olumlu yanı (Vaillant, 2003), refah, tatmin veya neşe ile hayattan duyulan memnuniyetin birleşimi olarak da tanımlanmaktadır (Lyubomirsky, 2007). Geleceğimizin yapı taşlarından olan çocuklarımızın psikolojik, sosyal ve akademik gelişimlerinin ön şartlarından biri kendilerini okullarında güvende ve mutlu hissetmeleridir (Önder ve Sarı, 2009). Okul ikliminde mutlu olan öğrenciler, hem sosyal hayatında hem de akademik hayatında başarılı olur (Bird ve Markle, 2012). Düzenli olarak yapılan fiziksel aktiviteler, bireylerin psikolojik sağlık ve psikolojik iyi oluşlarına olumlu etkiler sağlar (Lubans vd., 2016; Delextrat, Warner, Graham ve Neupert, 2016). Namlı, Temel ve Güllü (2017) yaptıkları çalışmada ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin ürettikleri metaforlar arasında dersin neşe verici olduğu da kategoriler arasındadır. Temel ve Güllü (2016) yaptıkları çalışmada öğrencilerin beden eğitimi dersini mutluluk veren bir ders olarak algıladıklarını tespit etmişlerdir. Araştırmamızda ortaokul öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeylerinin cinsiyet, spor yapma durumu ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre incelenmesi amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırma tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan veya o durumu kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışır (Karasar, 1998; Balci, 2005).

Çalışma Grubu

Tablo 1. Araştırmamıza katılan öğrenci nitelikleri

Öğrenci Nitelikleri	N	%	
Cinsiyet	Erkek	220	52,6
	Kız	198	47,4
Lisanslı Olma Durumu	Var	122	29,2
	Yok	296	70,8
Sınıf Düzeyi	5.sınıf	64	15,3
	6.sınıf	122	29,2
	7.sınıf	102	24,4
	8.sınıf	130	31,1

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırma grubunun % 52,6’sını (n=220) erkek öğrenciler oluştururken % 47,4’ünü (n=198) kız öğrenciler oluşturmuş, toplamda 418 öğrenci araştırmaya dahil olmuştur. Araştırmada lisanslı olarak spor yapan öğrenciler araştırma grubunun % 29,2’sini (n=122) oluşturmaktadır. Lisanslı olmayan öğrenciler ise araştırmanın % 70,8’ini (n=296) oluşturmaktadır. Araştırmada 5. sınıf öğrencileri araştırma grubunun % 15,3’ ünü (n=64), 6. sınıflar % 29,2’sini (n=24,4), 7. sınıflar % 24,4’ünü ve 8. sınıflar % 31,1’ini (130) oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeylerini belirlemek için Uğraş ve Serbes (2019) tarafından geliştirilen Beden Eğitimi Dersi Mutluluk Düzeyi Ölçeği (BEDMDÖ) kullanılmıştır. Ölçek tek boyutludur ve 9 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri, tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), orta düzeyde katılıyorum (3), katılmıyorum (2), kesinlikle katılmıyorum (1) şeklinde puanlandırılmıştır. Ölçme aracının cronbach alpha değeri ,88 olduğu tespit edilmiştir. Literatürde güvenilirlik katsayısının 0,7 üzerinde olması tavsiye edilmektedir (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2008). Bu anlamda ölçeğin güvenilir olduğu ifade edilebilir.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin normalliğinin test edilebilmesi için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır. Tablo 2’de görüldüğü üzere çarpıklık ve basıklık değeri +1.5 ile -1.5 değerleri arasında kaldığı için parametrik testler kullanılmasına karar verilmiştir (Tabachnick ve Fidell,2007). İkili karşılaştırmalar için Independent Sample t testi kullanılmıştır. İki den fazla karşılaştırma yapılan grup sayıları için One Way Anova testi kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek için Post-Hoc analizlerinde Tukey testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

BULGULAR**Tablo 2.** Araştırmaya Katılan Ortaokul Öğrencilerinin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

	N	\bar{X}	SS	Çarpıklık	Basıklık
BEDMDÖ	418	4,0917	,99753	-1,201	1,257

Tablo 2 incelendiğinde ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi mutluluk düzeyleri ($\bar{X}= 4,0917$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Ortaokul Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Beden Eğitimi ve Spor Dersi Mutluluk Düzeyleri Independent Sample T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	SD	T	P
BEDMDÖ	Erkek	220	4,2439	,96446	419	3,251	,001
	Kız	198	3,9315	1,00724			

Tablo 3 incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre ($t=3,251$ $p= ,001$) fark bulunmuştur. Cinsiyet değişkenine göre erkek öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeyleri ortalamaları kız öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeyleri ortalamalarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Erkek öğrenciler lehine anlamlı fark bulunmuştur.

Tablo 4. Ortaokul Öğrencilerinin Lisanslı Spor Yapma Değişkenine Göre Beden Eğitimi ve Spor Dersi Mutluluk Düzeyleri Independent Sample T Testi Sonuçları

	Lisanslı Spor Yapma Durumu	N	\bar{X}	SS	SD	T	P
BEDMDÖ	Evet	122	4,2887	,86500	415	2,589	,010
	Hayır	296	4,0124	1,03903			

Tablo 4 incelendiğinde lisanslı spor yapma değişkenine göre ($t=2,589$ $p= ,010$) fark bulunmuştur. Lisanslı spor yapma değişkenine göre spor yapan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeyleri ortalamaları spor yapmayan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeyleri ortalamalarından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Spor yapan öğrenciler lehine anlamlı fark bulunmuştur.

Tablo 5. Ortaokul Öğrencilerinin Sınıf Değişkenine Göre Beden Eğitimi ve Spor Dersi Mutluluk Düzeyleri One Way Anova Sonuçları

	Sınıf düzeyleri	N	\bar{X}	SS	SD	F	P	Tukey
BEDMDÖ	5	64	4,3524	,88481	3	17,152	,000	8-5
	6	122	4,3953	,82977				
	7	102	4,1732	,87957				
	8	130	3,6145	1,10776				

Tablo 5 incelendiğinde sınıf düzeyleri değişkenine göre ($f=17,152$ $p=,000$) fark bulunmuştur. 5. sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeyleri ile 8. sınıf öğrencileri beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeyleri arasında 5. sınıf öğrencilerinin lehine anlamlı bir fark vardır. 6. sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeyleri ile 8. Sınıf öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk

düzeyleri arasında 6. sınıf öğrencilerinin lehine anlamlı bir fark vardır. 7. sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeyleri ile 8. sınıf öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeyleri arasında 7. Sınıf öğrencilerinin lehine anlamlı bir fark vardır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmamızda ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Uğraş ve Güllü (2020) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi mutluluk düzeyleri iyi düzeyde ($x=4,16$) olduğu tespit edilmiştir. Yli-Piipari, Watt, Jaakkola, Luukkonen ve Nurmi (2009) beden eğitimi dersinden en çok zevk alan grupların içsel ve dışsal motivasyonları yüksek ve düşük motivasyonsuzluk düzeyine sahip öğrencilerden oluştuğunu ortaya koymuşlardır. Öğrencilerin genel olarak beden eğitimi ve spor dersine karşı diğer derslere göre biraz daha ilgili ve derse karşı olumlu tutuma sahip olduğu (Harrison, 1984) ve beden eğitimi ve spor dersini sevdikleri (Taşmektepligil, Yılmaz, İmamoğlu ve Kılıçgil, 2006) görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeylerinin yüksek oluşu beden eğitimi ve spor dersine karşı olumlu tutuma sahip olmalarından kaynaklanabilir. Yapılan çalışmalar ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine karşı olumlu tutuma sahip olduğunu göstermektedir (Barney, 2003; Chatterjee, 2013; Colquitt, Walker, Langdon, McCollum ve Pomazal, 2012; Keskin, 2015). Cinsiyet değişkenine göre erkek öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeyleri ile kız öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeyleri arasında erkek öğrenciler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Aybek, İmamoğlu ve Taşmektepligil (2011) yaptıkları çalışmada cinsiyete göre erkek öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine karşı motivasyonunun %80,9, kız öğrencilerin ise %65,1 oranında olduğu sonucuna varılmıştır. Beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeylerinin erkek öğrencilerin lehine yüksek çıkması erkeklerin fiziksel aktivitelere kadınlardan daha fazla katıldıklarından kaynaklanmış olabilir. Ferjin (2001) tarafından yapılan çalışmada Amerika’da okuyan 3783 lise öğrencisinden erkek öğrencilerin % 60’ı kız öğrencilerin % 47’si sportif faaliyetlere katılım gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Gürbüz ve Tank (2006) yaptıkları çalışmada erkeklerin kadınlardan daha fazla spor yaptığı sonucuna ulaşmışlardır. Bağır ve Geri (2006) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin fiziksel aktivitelere katılım oranlarının kadınların fiziksel aktiviteye katılım oranlarından yüksek olduğu ve ayrıca haftalık ortalama spor yapma süresinde de erkek öğrencilerin daha fazla süre spor yaptığı sonucuna varılmıştır. Kangalgil, Hünük ve Demirhan (2004) yaptıkları çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla beden eğitimi ve spora karşı daha fazla olumlu tutuma sahip olduklarını belirtmiştir. Yine benzer çalışmalarda erkek öğrencilerin beden eğitimi ve spora karşı tutumları kız öğrencilerden yüksek çıkmıştır (Demirhan ve Koca, 2004; Güllü, 2007; Taşgın ve Tekin, 2009). Beden eğitimi ve spor dersi tüm öğrencilerinin akranlarının önünde performans sergilemesini gerektiren bir ders özelliğine sahip olması (Kurucan ve İlker, 2019), ergenlik döneminde sosyal görünüş kaygısının kadın ergenlerde artması (Sabiston, Sedgwick, Crocker, Kowalski ve Mack, 2007; Cash, ve Pruzinsky, 2002) ve kadınların erkeklere göre sosyal görünüş kaygısının daha fazla olması (Hart, Leary ve Rejeski, 1989), 8. sınıf kız öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeylerini etkilemiş olabilir. Mahadea ve Ramroop (2015) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin mutluluk ortalamaları kadınların mutluluk ortalamalarından yüksek çıkmıştır. Saföz-Güven (2008) tarafından yapılan araştırmada erkek ergenlerin öznel iyi oluşları kız öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Ben-Zur (2013) tarafından yapılan çalışmada kızların olumsuz duygulanımlarının erkeklerden yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. bulmuşlardır. Hankin, Mermelstein ve Roesch (2007) yaptıkları çalışmada kızların depresyon belirtilerini erkeklerden daha yüksek bulmuşlardır. Akın ve Şentürk (2012) yaptıkları çalışmada erkeklerin kadınlara göre

daha mutlu olduğunu ifade etmişlerdir. Eryılmaz ve Ercan (2011) yaptıkları çalışmada öznel iyi oluşun cinsiyete göre 26-45 yaş grubunda anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. 14-17 ve 19-25 yaş aralığında ise cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bizim çalışmamıza paralellik göstermeyen çalışmalar da literatürde mevcuttur. Sumngern, Azeredo, Subgranon, Sungvorawongphana ve Matos (2010) yaptıkları çalışmada farklı bölgelerde yaşayan yaşlıların mutluluk algılarında kadınların lehine anlamlı bir fark çıkmıştır. Çolak (2018) tarafından yapılan çalışmada kadınların mutluluk ölçeğinden aldığı puanlar erkeklerden daha yüksek çıkmıştır. Şirin ve Ulaş (2015) yaptıkları çalışmada kız öğrencilerin öznel iyi oluş düzeyleri erkek öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Mahon, Yarcheski ve Yarcheski (2005) yaptıkları çalışmanın sonunda mutlulukta cinsiyet farklılığı olmadığını ifade etmişlerdir.

Araştırmamızda lisanslı spor yapan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeyleri ortalamaları lisanslı spor yapmayan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermiştir. Başar ve Sarı (2018) tarafından yapılan çalışmada düzenli spor yapanların, düzenli spor yapmayanlara göre depresyon/mutluluk, mutluluk ve psikolojik iyi oluş puanlarında düzenli spor yapanların lehine ve anlamlı bir fark bulunmuştur. Çalışmada düzenli spor yapanların, düzenli spor yapmayanlara göre yüksek mutluluk, daha düşük depresyon ve daha yüksek psikolojik iyi oluşa sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Uğurlu ve Şakar (2015) tarafından yapılan çalışmada spor yapan öğrencilerin mutluluk puan ortalamaları spor yapmayan öğrencilere göre anlamlı bir şekilde yüksek çıkmıştır. Düzenli fiziksel aktivite ile depresyon arasında negatif bir ilişki olduğu (Lök ve Bademli, 2017), düzenli spor yapan öğrencilerin, düzenli spor yapmayan öğrencilere göre tüm derslerdeki ders başarısının daha yüksek olduğu (Keleş ve Alpkaya, 2016), spor yapan öğrencilerin, spor yapmayan öğrencilere göre öz saygı düzeylerinin yüksek olduğu (Bingöl ve Alpkaya, 2016), spor yapmanın mutluluk üzerinde pozitif etkilere sahip olduğu görülmektedir (Forrest ve Mchale, 2009; Sezer, 2011; Huang ve Humphreys, 2012; Khazae-pool, Sadeghi, Majlessi ve Rahimi Foroushani, 2015).

Araştırmamızda öğrencilerin sınıf değişkenine göre beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeylerinde 5, 6 ve 7. sınıfların 8. sınıf öğrencilerine göre mutluluk düzeyleri anlamlı bir şekilde yüksek çıkmıştır. Aynı durum öğrencilerin sınıf seviyeleri yükseldikçe beden eğitime karşı tutum puanlarında da görülmüştür (Altay ve Özdemir, 2006; Hünük, 2006; Canlı, 2013). Arabacı (2009) tarafından yapılan çalışmada ortaokul öğrencilerinin lise öğrencilerine göre beden eğitimi dersine daha olumlu tutum gösterdikleri sonucuna ulaşmıştır. Yıldız ve Özbek (2018) öğrencilerin sınıf düzeyleri yükseldikçe beden eğitimi dersine yönelik olumlu tutumlarının azaldığı sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmamızda öğrencilerin 8. sınıfta beden eğitimi ve spor dersi mutluluk düzeylerinin düşmesinin sınav kaygısı ve stresi ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Öğrenciler üzerinde çalışma baskısının olması, öğrencilerde başarılı olamayacaklarına ilişkin umutsuzluk ve ailenin yüksek beklentileri ortaokul öğrencilerini mutsuzlaştırmaktadır (Kaya ve Sezgin, 2017). Natvig, Alberkton ve Ovarnstom (2003) yaptıkları çalışmada öğrencilerin stres düzeyi yükseldikçe mutluluk düzeylerinin düştüğünü belirtmişlerdir. Başka bir durum olarak beden eğitimi dersinin içeriğinin ve yapısının sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin beklentilerini karşılayamaması nedeniyle mutluluk düzeyinin azalması sonucu ortaya çıkmış olabilir. Yaş aldıkça öğrencilerin derse karşı tutum, ilgi ve beklentilerinin farklılaşması ve bu beklentilere yönelik ders içeriklerinin öğrencilere sunulmaması da mutluluk düzeyinin düşmesine neden olmuş olabilir. Araştırma sonuçlarına göre beden eğitimi derslerinin her yaş grubuna uygun olarak öğretmenler tarafından tasarlanması ve her yaş grubunun dersten keyif almasının sağlanması için zengin içeriklerle desteklenmesi önerilebilir. Kız öğrencilerin de en az erkek öğrenciler kadar mutluluk düzeylerini arttırmak için onlara uygun etkinlik ve içeriklerle ders zenginleştirilebilir.

Lisanlı spor yapmayan öğrencilerin beden eğitimi derslerinde daha fazla aktifleştirmek, onları spor yapma konusunda cesaretlendirmek ve aktif spor yapmaya yönlendirmek önerilebilir. Öğrencilerin beden eğitimi dersi mutluluk düzeyleri arttıkça okula aitlik duygusu, yaşam doyumları, sosyal ilişkileri, akademik başarıları ve öz güvenleri gelişebilir. Bu durumlarla alakalı çalışmaların daha fazla yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akandere, M., Özyalvaç, N, T. ve Duman, S. (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumları ile Akademik Başarı Motivasyonlarının İncelenmesi (Konya Anadolu Lisesi Örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,24; 1-10.
- Akın, H. B. ve Şentürk, E. (2012). Bireylerin Mutluluk Düzeylerinin Ordinal Lojistik Regresyon Analizi ile İncelenmesi. *Öneri*,10(37), 183-193.
- Altay, F. ve Özdemir, Z. (2006). Ankara İli Merkez İlçelerindeki İlköğretim 1.Kademesinde Öğrenim Gören 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması. 9. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi. 3-5 Kasım, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Arabacı, R. (2009). Attitudes Toward Physical Education and Class Preferences of Turkish Secondary and High School Students. *Elementary Education Online*, 8(1), 2-8.
- Aybek, A., İmamoğlu, O. ve Taşmektepligil, M. Y. (2011). Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersi ve Ders Dışı Etkinliklerine Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 51-60.
- Bağır, S. ve Geri, S. (2006). Moskova Meslek Okulundaki Öğrencilerin Serbest Zaman Periyodunda Fiziksel Aktivitelere Olan İlgileri. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi 3-6 Kasım, Muğla.
- Bailey, R. (2006). Physical Education and Sport in Schools: A Review of Benefits and Outcomes. *Journal of School Health*, 76(8), 397-401.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, Ankara: Pegem A yayıncılık.
- Barney, D. (2003). Factors That Impact Middle School Student's Attitudes and Perceptions in Physical Education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 74(1), A-36.
- Başar, S. ve Sarı, İ. (2018). Düzenli Egzersizin Depresyon, Mutluluk ve Psikolojik İyi Oluş Üzerine Etkisi. İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5 (3), 25-34.
- Ben-Zur, H. (2003), Happy Adolescents: The Link Between Subjective Well-Being, Internal Resources and Parental Factors, *Journal of Youth and Adolescence*, 32(2): 67-79.
- Bingöl, C. ve Alpkaya, U. (2016). Spor Yapan ve Spor Yapmayan Lise Öğrencilerinin Özsayıgı Düzeylerinin İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 31-37. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/musbd/issue/23780/302326>
- Bird, J. M. ve Markle, R. S. (2012). Subjective Well-being in School Environments: Promoting Positive Youth Development Through Evidence-based Assessment and Intervention. *American Journal of Orthopsychiatry*, 82, 61-66.
- Boysan, M. (2012). Üniversite Öğrencilerinde Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Başa Çıkma Stilleri ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkilere Yönelik Bir Model Sınaması, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Canlı, U. (2013). Tekirdağ İli Çorlu İlçesi İlköğretim Okulları ve Liselerde Öğrenim Gören Kız ve Erkek Öğrencilerin Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin Tutumları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya üniversitesi, Edirne.
- Carpenter, E. J. (2010). The Tactical Games Model Sport Experience: An Examination of Student Motivation and Game Performance During An Ultimate Frisbee Unit (Doktora tezi), University of Massachusetts, Amherst.

- Cash, T. F. ve Pruzinsky, T. (Eds.). (2002). *Body Image: A Handbook of Theory, Research, and Clinical Practice*. New York: Guilford
- Chatterjee, S. (2013). Attitudes Toward Physical Education of School Going Adolescents in West Bengal. *International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology*, 2(11), 6068-6073.
- Colquitt, G., Walker, A., Langdon, J. L., McCollum, S. ve Pomazal, M. (2012). Exploring Student Attitudes Toward Physical Education and Implications For Policy. *Sport Scientific and Practical Aspects*, 9(2), 5-12.
- Çolak, E. (2018). Sosyal Fayda Projelerinde Gönüllü Çalışan Üniversite Öğrencilerinde Mutluluk ve Psikolojik Yardım Aramaya Gönüllülük Düzeylerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Darst, P. W. ve Pangrazi, R. P. (2009). *Dynamics Physical Education for Secondary School Students* (6.bs.). San Francisco: Pearson Education.
- Davidson, M. L. ve Moran-Miller, K. E. (2005). Character Development in Sport "An Ethnographic Study of Character Development in An Elite Prep-School Basketball Program". *Journal of Research in Character Education*, 3 (2), 121-138.
- Delestrat, A. A., Warner, S., Graham, S. ve Neupert, E. (2016). An 8-week Exercise Intervention Based on Zumba Improves Aerobic Fitness and Psychological Well-Being In Healthy Women. *Journal of Physical Activity and Health*, 13(2), 131-139.
- Demirhan, G. ve Koca, C. (2004). An Examination of High School Students' Attitudes Toward Physical Education With Regard to Sex And Sport Participation. *Perceptual and Motor Skills*, 98, 754-758.
- Drewe, S. B. (2000). The Logical Connection Between Moral Education and Physical Education. *Journal of Curriculum Studies*, 32(4), 561-573.
- Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2011). Öznel İyi Oluşun Cinsiyet, Yaş Grupları Ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 139-151.
- Fairclough, S., Hilland, T., Stratton, G. ve Ridgers, N. (2012). Am I Able? Is It Worth It? Adolescent Girls' Motivational Predispositions to School Physical Education: Associations With Health-Enhancing Physical Activity. *European Physical Education Review*, 18(2), 147-158. doi:10.1177/1356336x12440025
- Fejgin, N. (2001). *Participation in High School Competitive Sports: A Subversion of Scholl Mission or Contribution to Academic Goals?* Champaign: Human Kinetics.
- Forrest, D. ve Mchale, I. (2009). Public Policy, Sport And Happiness: An Empirical Study. Working Paper, Salford University
- Gökdemir-Dumludağ, Ö. (2011). Mutluluk ve İktisadi Parametreler Üzerine Bir İnceleme. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul
- Güllü, M. (2007). Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumlarının Araştırılması. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Güllü, M. ve Güçlü, M.(2009). Ortaöğretim Öğrencileri İçin Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği Geliştirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 138-151.
- Gürbüz, S. ve Tank, F. (2006). Ankara Üniversitesi Öğrencilerinin Ankara Üniversitesi Tarafından Sunulan Spor Olanaklarından Yararlanma Düzeyi. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi 4-6 Kasım, Muğla.
- Hankin, B. L., Mermelstein, L. ve Roesch, L. (2007), Sex Differences in Adolescent Depression: Stress Exposure and Reactivity Models, *Child Developmental*, 78(1): 279- 295.
- Harrison, J. ve Blakemore, C. (1984). *Instructional Strategies for Secondary School Physical Education*, Wmc Brown Pub, New Jersey.

- Hart, E. A., Leary, M. R. ve Rejeski, W. J. (1989). The measurement of social physique anxiety. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 11, 94-104.
- Hellison, D. (2003). *Teaching Responsibility Through Physical Activity* (2. Bs.) Champaign, IL: Human Kinetics.
- Hergüner, G., Arslan, S. ve Dünder, H. (2002). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Okul Deneyimi Dersini Algılama Düzeyleri, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(11): 44-58.
- Honeybourne, J., Hill, M. ve Moors, H., (2004). *Advanced PE and Sport* (3.bs.). Cheltenham, UK: Nelson Thornes Ltd.
- Huang, H. ve Humphreys, B. R. (2012). Sports Participation and Happiness: Evidence From Us Microdata. *Journal of Economic Psychology*, 33(4), 776- 793.
- Hünük, D. (2006). Ankara İli Merkez İlçelerindeki İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumlarının Sınıf Düzeyi, Öğrenci Cinsiyeti, Öğretmen Cinsiyeti ve Spora Aktif Katılımları Açısından Karşılaştırılması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe üniversitesi, Ankara.
- Kangalgıl, M. D., Hunuk, D. ve Demirhan, G. (2004) Spor Yapan ve Yapmayan Kız ve Erkek Öğrencilerin Beden Eğitimi ve Spora İlişkin Tutumları. 10, ICHPER-SD Avrupa Kongresi ve Sekizinci Uluslar arası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitapçığı, Antalya.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (8.bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, A. ve Sezgin. M. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Mutluluklarının Eğitim Stresi Ve Okul Yaşam Kalitesi Tarafından Yordanması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 245-264.
- Keleş, Ö. ve Alpkaya, U. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Düzenli Sportif Aktivite ve Okul Başarı Puanlarının Karşılaştırılması. *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1 (2), 31-36. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/musbd/issue/27727/292495>
- Keskin, Ö. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek Lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Khazaei-pool, M., Sadeghi, R., Majlessi, F. ve Rahimi Foroushani, A. (2015). Effects of physical exercise programme on happiness among older people. *Journal of psychiatric and Mental health nursing*, 22(1), 47-57.
- Kırbıyık, M. E. (2012). Mutluluk Ahlakı (Eudaimonizm). *Farabi e-Dergi*, 3, 12-19.
- Koca, C. ve Aşçı, F. H. (2004). Atletik Yeterlik Düzeyi ve Cinsiyetin Beden Eğitime Yönelik Tutum Üzerine Etkisi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9 (1), 15-24.
- Kohl, H. W. ve Cook, H. D. (2013). *Approaches to Physical Education in Schools*. US: National Academies Press
- Kurucan, A. ve İlker, G. E. (2019). Beden Eğitiminde Psikolojik İyi Oluşun Bağlamsal Temelleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 45, 23-37
- Laker, A. (2000). *Beyond the Boundaries of Physical Education* (1.bs.) Routledge Falmer. New York.
- Laker, A. (2001). *Developing Personal, Social And Moral Education Through Physical Education*. New York: Routledge Falmer.
- Lök, N. ve Bademli, K. (2017). Yetişkin Bireylerde Fiziksel Aktivite ve Depresyon Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(40):101-110.
- Lubans, D., Richards, J., Hillman, C., Faulkner, G., Beauchamp, M., Nilsson, M. ... ve Biddle, S. (2016). Physical Activity For Cognitive And Mental Health In Youth: A Systematic Review of Mechanisms. *Pediatrics*, 138(3): e20161642.

- Lyubomirsky, S. (2007). *The How of Happiness: A scientific approach to getting the life you want*. The Penguin Press, New York
- Mahadea, D. ve Ramroop, S. (2015). Influences on Happiness and Subjective Well-being of Entrepreneurs and Labour: Kwazulu-natal Case Study. *S. Afr. J. Econ. Manage. Sci.* 18, 245-59. doi: 10.4102/sajems.v18i2.890
- Mahon, N. E., Yarcheski, A. ve Yarcheski, T. J. (2005). Happiness as Related to Gender and Health in Early Adolescents. *Clinical Nursing Research*, 14(2), 175-190. <https://doi.org/10.1177/1054773804271936>
- McKenzie, T. L., Marshall, S. J., Sallis, J. F. ve Conway, T. L. (2000). Leisure-time Physical Activity in School Environments: An Observational Study Using SOPLAY. *Preventive Medicine*, 30(1), 70-77. doi:10.1006/pmed.1999.0591
- Mosston, M. ve Asworth, S. (2004). *Beden Eğitimi Öğretimi*. (E. Tüzemen, çev.). Ankara: Bağırğan.
- Namlı, A., Temel, C. ve Güllü, M. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Ürettikleri Meaforlar. *Kastamonu Education Journal*, 25(2), 479-496.
- Natvig, G. K., Alberktson, G. ve Ovarnstrom, U. (2003). Associations Between Psychosocial Factors and Happiness Among School Adolescents. *International Journal of Nursing Practice*, 9, 166-175.
- Önder, F. C. ve Sarı, M. (2009). Öğretmenlerde Öznel İyi Olmanın Yordayıcıları Olarak Okul Yaşam Kalitesi ve Tükenmişlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilim*, 9(3), 1205-1236.
- Pringle, R. (2010). Finding Pleasure in Physical Education: A Critical Examination of the Educative Value of Positive Movement Affects. *Quest*, 62, 119-134.
- Rikard, G. L. ve Banville, D. (2006). High School Student Attitudes about Physical Education. *Sport, Education and Society*, 11(4), 385-400.
- Sabiston, C. M., Sedgwick, W. A., Crocker, P. R. E., Kowalski, K. C. ve Mack, D. E. (2007). Social Physique Anxiety in Adolescence: An Exploration of Influences, Coping Strategies, and Health Behaviors. *Journal of Adolescent Research*, 22(1), 78-101
- Saföz-Güven, İ. G. (2008). Fen ve Genel Lise Öğrencilerinin Cinsiyet ve Sosyometrik Statülerine Göre Öznel İyi Oluş Düzeyleri, Genel Sağlık Örüntüleri Ve Psikolojik Belirti Türleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Sallis, J. F. ve Patrick, K. (1994). Physical Activity Guidelines For Adolescents: Consensus Statement. *Pediatric Exercise Science*, 6(4), 302-314. doi:10.1123/pes.6.4.302
- Sezer, F. (2011). Ortaöğretim Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Durumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 41 (192), 74-85. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/milliegitim/issue/36186/406827>
- Silverman S. ve Scrabis, K. A. (2004) A Review of Research on Instructional Theory in Physical Education. *International Journal of Physical Education*, 41(1), 4-12.
- Sipahi, B., Yurtkoru, E. S. ve Çinko, M. (2008). *Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Strong, W. B., Malina, R. M., Blimkie, C. J. R., Daniels, S. R., Dishman, R. K., Gutin, B., ... Trudeau, F. (2005). Evidence Based Physical Activity for School-age Youth. *The Journal of Pediatrics*, 146(6), 732-737. doi:10.1016/j.jpeds.2005.01.055
- Sumngern, C., Azeredo, Z., Subgranon, R., Sungvorawongphana, N. ve Matos, E. (2010). Happiness Among the Elderly in Communities: A Study in Senior Clubs of Chonburi Province, Thailand. *Japan Journal of Nursing Science*, 7(1), 47-54. doi:10.1111/j.1742-7924.2010.00139
- Şirin, A ve Ulaş, E. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri Ve Karakter Eğitimi Uygulamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13 (30), 279-307.

- Şişko, M. ve Demirhan, G. (2002). İlköğretim Okulları ve Liselerde Öğrenim Gören Kız ve Erkek Öğrencilerin Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin Tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 205-210.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics* (5.bs.). Boston: Allyn and Bacon.
- Taşğın, Ö. ve Tekin, M. (2009). Çeşitli Değişkenlere Göre İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumlarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin Tutum ve Görüşleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 457-466.
- Taşmektepligil, Y., Yılmaz, Ç., İmamoğlu, O. ve Kılıçgil, E. (2006). İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Ders Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi. *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(4), 139-147.
- Temel, C. ve Güllü, M. (2016). Draw a Physical Education Lesson. *Education and Science*, 41 (183), 351-361.
- Uğraş, S. ve Güllü, M. (2020). Ortaokulda Öğrenim Gören Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersindeki Mutluluk Düzeyleri ile Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Yapısal Eşitlik Modeli. *Journal of History School*, 44, 583-599.
- Uğraş, S. ve Özen, G. (2020). Investigation of Relationship Between Attitude to Physical Education Course and School Belonging. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*. 24(1):48-53.
- Uğraş, S. ve Serbes, Ş. (2019). Beden Eğitimi Dersi Mutluluk Düzeyi Ölçeği Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. *Journal of Global Sport and Education Research*, 2(2), 1-10).
- Uğurlu, M. F. ve Şakar, M. (2015). Spor Yapan ve Spor Yapmayan Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ ve Mutluluk Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(17): 461-469.
- Vaillant, G. E. (2003). Mental Health. *American Journal of Psychiatry*, 160,1373-1384.
- Wuest, A. D. ve Bucher, C. A. (1999). *Foundations of Physical Education and Sport*, McGraw- Hill, Boston.
- Yaldız, A. ve Özbek, O. (2018). İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Dersine Yönelik Öğrenci ve Ana-baba Tutumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26 (1), 75-82. DOI: 10.24106/kefdergi.375194
- Yli-Piipari, S., Watt, A., Jaakkola, T., Liukkonen, J. ve Nurmi, J. (2009). Relationships Between Physical Education Students' Motivational Profiles, Enjoyment, State Anxiety, and Self-reported Physical Activity. *Journal of Sports Science and Medicine*, 8, 327-336.